

**KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM
KAPSAMINDA
SİVİL TOPLUM
(2014-2010 Dönemi)**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1. ADAYLIK SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM	5
2. BİR SEKTÖR OLARAK SİVİL TOPLUM	6
2.1 TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM.....	7
2.2 KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM (IPA) KAPSAMINDA SİVİL TOPLUM	10
2.3 KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM KAPSAMINDA SAĞLANACAK DESTEĞİN HEDEFLERİ	11
2.4 SONUÇLAR, FAALİYETLER VE BAŞARI GÖSTERGELERİ	11
IPA II SİVİL TOPLUM SEKTÖRÜ KAPSAMINDA 2014-2015 PROGRAMLAMASINDA YER ALAN PROJELER	14
2002-2015 YILLARI ARASINDA AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TARAFINDAN UYGULANAN PROJELER	16
TÜRKİYE'DE STK'LARA YÖNELİK UYGULANAN AB FİNANSMANLI PROJELER/ PROGRAMLAR.....	17
DEĞERLENDİRME VE GÖRÜŞ FORMU	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşlarının (STK) ülkemizin Avrupa Birliği (AB) katılım sürecinin bir parçası haline getirilmesi, kamu ve sivil toplumun birlikte çalışma kültürünün geliştirilmesi, karşılıklı bilgi ve deneyim aktarımının güçlendirilmesi ülkemizin demokrasi kültürünün gelişmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde en önemli paydaşlardan birini STK'lar oluşturmaktadır.

STK'ların kapasitesinin geliştirilmesi, politika oluşturma süreçlerine daha fazla dâhil edilmesi ve sivil toplumun sorunlarının çözülmesi için, kamu kurumlarının ve STK'ların birlikte çalışması Türkiye'nin reform sürecine hız katacaktır. Yürütülen çalışmaların ve reformların tam manasıyla ve eksiksiz bir şekilde hayata geçirilebilmesi ancak sivil toplumun politika oluşturma süreçlerine aktif katılımıyla sağlanabilecektir.

Avrupa Birliği Bakanlığı, sivil topluma bakış açısının bir uzantısı olarak bugüne kadar geliştirmiş olduğu çeşitli projeler vesilesiyle ve düzenlediği etkinliklerde STK'lar ile düzenli olarak bir araya gelmekte, bu sayede sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını yakından takip ederek AB üyelik sürecimizdeki çalışmalar hakkındaki görüşlerini ilk elden almaktadır.

Bu bakış açısıyla, AB'ye aday bir ülke olan Türkiye'nin de faydalanmakta olduğu Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın (Instrument for Pre-Accession-IPA) 2014-2020 yıllarını kapsayan ikinci döneminde, Türkiye'nin önerisiyle "sivil toplum" bir sektör önceliği olarak kabul edilmiştir. 26 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren Ülke Strateji Belgesi'nde Sivil Toplum Sektörünün hedefi (1) Kamu sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi, (2) STK'lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesi, (3) STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi ve (4) sivil toplum diyalogunun geliştirilmesi şeklinde tanımlanmıştır. Yedi yıllık 2014-2020 dönemi için **Sivil Toplum Sektörüne** ayrılan toplam bütçe yaklaşık **190 milyon Avro**'dur.

2014-2020 yıllarını kapsayan dönem için STK'ların sivil toplum sektörünü programlama, uygulama ve izleme süreçlerine aktif katılımı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle STK'ların bu sektörü tasarlama sürecine katılımı ile projelerin etkinliğinin artırılması amacıyla bir danışma süreci yürütülmesi için çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalar ile STK'ların "STK'lara sağlanacak desteklerin" tasarlanması, programlanması sürecine dahil edilmesi, kamu-STK işbirliğinin güçlendirilmesi, yeni projelerin geliştirilmesi ve olgunlaştırılması, STK'ların Sivil Toplum Sektörü ve AB sürecinde sağlanacak destekler hakkındaki farkındalığının artırılması hedeflenmektedir.

Yukarıda sayılan amaçlara ulaşılmasına yönelik olarak mali yardımların tasarlanma/programlanma sürecinde kullanılan teknik dokümanlar sadeleştirilerek

elinizdeki “**Katılım Öncesi Mali Yardım Kapsamında Sivil Toplum (2014-2020 Dönemi)**” dokümanı hazırlanmıştır. Bu dokümanın, sivil toplum alanında Türkiye’de gelecek dönemlerde yürütülebilecek çalışmalar hakkında çerçeve oluşturarak STK’ların sürece ilişkin görüş ve önerilerinin derlenmesi aşamasında fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye’de 2014-2020 Dönemi için **Sivil Toplum Sektörünün** (1) Kamu sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi, (2) STK’lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesi, (3) STK’ların kapasitesinin güçlendirilmesi ve (4) Sivil toplum diyalogunun geliştirilmesi öncelikleri ile ilgili her türlü görüş ve önerilerinizi Avrupa Birliği Bakanlığı Proje Uygulama Başkanlığı ile paylaşabilirsiniz.¹

¹ Görüşlerinizi siviltoplumsektoru@gmail.com adresine de elektronik olarak iletebilirsiniz.

1. ADAYLIK SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM

Kuşkusuz ki; güçlü bir demokrasinin hayati unsurlarından biri de dinamik ve iyi işleyen bir sivil toplumdur. Zira güçlü bir sivil toplum işleyen bir demokrasinin temel ilkelerinin hayata geçirilmesinde büyük önem taşır. Ülkemizde sivil toplumun gelişimi sürecinde AB katılım süreci itici güç olmuştur.

STK'lar, vatandaşların kaygılarını dile getirmek suretiyle katılımcı demokrasiyi geliştirici girişimlerde bulunmakta, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim için tabandan bir talep yaratmaktadır. Kalkınma ve demokratik yönetişimin birincil sorumluluğu devlete ait olsa da, yoksulluk, yaygınlaşan eşitsizlikler, sosyal dışlanma ve sürdürülebilir olmayan kalkınma sorunlarının üstesinden gelmede güçlü bir kamu-STK işbirliği önemli katkılar sağlayabilir.

AB dinamik, çoğulcu ve yetkin sivil topluma önem atfetmekte ve kamu ile STK'lar arasında yapıcı ilişkiler kurulmasının önemini kabul etmektedir. STK'ların politika oluşturma süreçlerine katılımı, kapsayıcı ve etkili politikaların oluşturulması için büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, STK'lar hesap verebilirliğin artırılmasına ve meşruiyetin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Böylece sosyal uyumu artırmakta, demokrasileri daha açık ve köklü hale getirmekte, aday ülkenin Kopenhag Kriterlerini yerine getirmesine ve üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyeti kazanmasına destek olmaktadır.

AB'ye katılım müzakerelerine paralel olarak AB ile aday ülkeler arasında yoğun bir siyasi ve kültürel diyalogun tesis edilmesi gereklidir. Bu diyalogun uzun vadede hedefi aday ülkeler ve AB sivil toplumlarını AB'nin gelecekteki genişlemesine hazırlamak ve sivil toplum aracılığıyla Türkiye ile AB arasındaki siyasi ve kültürel diyalogu güçlendirmektir. İnsanları bir araya getirerek karşılıklı anlayışı geliştirmeyi amaçlayan diyalog temelde sivil toplumu içermektedir.

Bunun ötesinde, sivil toplumun katılım öncesi sürece dahil olması, vatandaşların ülkenin AB üyesi olabilmek için tamamlaması gereken reformları daha iyi anlamalarına katkıda bulunmaktadır. Bu sayede AB'ye katılım süreci bir hükümet çalışması olmaktan öteye geçmekte, dengeli bir kamuoyu tartışması ortaya çıkmaktadır. Bu tartışma, katılım öncesi süreç sonunda AB üyeliği ile ilgili güvenilir bir karara ulaşmak için çok önemlidir. Bu nedenle, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının 2014-2020 yıllarını kapsayan yeni döneminde "sivil toplum" bütün sektörler genelinde yatay bir konu olarak değil, bir sektör olarak ele alınmaktadır.

2. BİR SEKTÖR OLARAK SİVİL TOPLUM

Aktif ve iyi işleyen bir sivil toplum, demokratik bir toplumun temel yapıtaşlarından biridir. IPA'nın ikinci döneminde sivil toplumun bir sektör olarak belirlenmesi, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin bu sektöre atfettiği önemin bir göstergesidir.

Türkiye'nin AB'ye aday ülke statüsü kazanmasıyla birlikte, örgütlenme özgürlüğü ve sivil toplum ile ilgili mevzuatta önemli ilerlemeler kaydedilmiş ve daha özgürlükçü bir yaklaşım benimsenmiştir. 2003 ile 2008 yılları arasında doğrudan sivil toplumu ilgilendiren mevzuatta yapılan kapsamlı reformlar, yasal çerçevenin güçlendirmesinde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Ancak, örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi amacıyla hem birincil mevzuatta hem de özellikle ilgili ikincil mevzuatta ek reformların yapılarak bu yasaların da AB standartlarına uygun hale getirilmesi gereklidir.

AB katılım süreci, Türkiye'de sivil toplumun gelişimi konusunda bir katalizör işlevi görmüştür. Dolayısıyla, sektörün ihtiyaçlarına ve önceliklerine asıl olarak katılım sürecine ilişkin resmi belgelerde yer verilmiştir. Türkiye'nin Ulusal Kalkınma Planlarında da sivil topluma büyük vurgu yapılmaktadır. Ayrıca, pek çok kamu kurumunun sivil toplumun geliştirilmesinde dahil bulunmaktadır. Buna karşılık, Türkiye'de geniş kabul görmüş bir sivil toplum sektör politikası veya stratejisi bulunmamaktadır.

Sivil toplum konusundaki deneyimi ve uzun süredir bu alanda çalışması nedeniyle, Avrupa Birliği Bakanlığı sivil toplum sektörü ile ilgili sorumlu kuruluş olarak belirlenmiştir. Avrupa Birliği Bakanlığının temel sorumluluğu, Türkiye'yi AB üyeliğine hazırlamaya dönük çalışmaları yönlendirmek, izlemek ve koordine etmek ve ayrıca katılım sonrası çalışmaları koordine etmektir. STK'ların AB sürecinin en doğal paydaşları olduğu gerçeğini dikkate alan Avrupa Birliği Bakanlığı kamu sektörüyle sivil toplum arasındaki işbirliğini daha etkin hale getirmek, STK'ların kapasitesini güçlendirmek ve AB ile Türkiye arasındaki diyalogu geliştirmek amacıyla düzenlediği "Sivil Toplumla Diyalog Toplantıları" aracılığıyla STK'larla istişare etmekte ve çok sayıda proje uygulamaktadır.

Pek çok kamu kurumu hibe ve projeler yoluyla STK'ları desteklemektedir. İlgili kurumlarla sivil toplum sektörü arasında az sayıda donör koordinasyonu bulunmakla birlikte sistematik ve bütüncül bir yaklaşım ya da herhangi bir koordinasyon, izleme ve raporlama mekanizması mevcut değildir.

Sivil toplum sektörü için kapsamlı bir ulusal stratejiye ihtiyaç olup olmadığı tartışılmaya başlanmıştır. Önümüzdeki dönemde yürütülecek AB projeleri aracılığıyla STK'ların yüz yüze kaldığı sorun ve güçlüklerin pek çoğunun bütüncül bir yaklaşımla ve bütçe sınırlamaları içerisinde ele alınması planlanmaktadır. 10. Kalkınma Planının da ana hedefleri STK'ların

karar alma süreçlerine demokratik katılımlarını artırmak, yerel kalkınma girişimlerine STK desteğini artırmak adına STK'ların teknik ve mali kapasitelerini iyileştirmek ve proje geliştirme ve uygulama yeteneklerini geliştirmektir. STK'ların sorunlarının üstesinden gelinmesine ve zayıf yönlerinin güçlendirilmesine katkıda bulunmak üzere IPA fonları dışında ulusal kaynaklar da harekete geçirilecektir.

2.1 Türkiye’de Sivil Toplum

Türkiye’de sivil toplum dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek örgütleri ve kooperatiflerden müteşekkildir. Bunlar arasında çoğunluğu dernekler oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak, Türkiye’de farklı konularda faaliyet gösteren çeşitli platform ya da girişimler de vardır. STK'ların aktif olduğu birçok alan bulunmakla birlikte, STK'ların çoğunluğu sosyal dayanışma ve hizmetler alanına odaklanırken az sayıda STK ise savunuculuk konusunda faaliyet göstermektedir. Türkiye’deki STK'lar birçok açıdan güçlü olmakla beraber geliştirilmesi gereken alanlar, güçlendirilmesi gereken zayıf yönler ve ele alınması gereken ihtiyaçlar da söz konusudur.

Türkiye’nin aday ülke statüsü alması sonrasında, örgütlenme özgürlüğü ve sivil toplum ile ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapılmış ve bu alandaki kısıtlamaların pek çoğu kaldırılmıştır. 2003 - 2008 dönemindeki reformlar, sivil topluma ilişkin yasal çerçevenin güçlendirilmesi adına bir dönüm noktası niteliğindedir. Doğrudan sivil toplumu ilgilendiren mevzuatta kayda değer düzenlemeler yapılmıştır.

Toplumun farklı kesimlerinde görülen demokratik örgütlenmedeki artış, anayasal hakların güçlendirilmesi ve demokratik süreçlerde temsilde sağlanan gelişmeler, toplumsal kalkınmaya da katkıda bulunmuştur.

2003 yılında derneklerle ilgili işlemleri yürütme görevi Emniyet Genel Müdürlüğünden alınarak İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Dernekler Dairesi Başkanlığına verilmiştir.

2001 yılında kabul edilen yeni Türk Medeni Kanunu ile örgütlenme özgürlüğü daha da iyileştirilmiş, bu sayede Türk mevzuatı ilgili AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmiştir. 2004 yılında çıkarılan yeni Dernekler Kanunu ile derneklerin kurulması ve faaliyetleri önündeki pek çok kısıtlama kaldırılmış ve örgütlenme özgürlüğünün kapsamı genişletilmiştir. Ancak örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi amacıyla hem birincil mevzuatta hem de özellikle ilgili ikincil mevzuatta ek reformların yapılarak bu düzenlemelerin AB standartlarına uyumlu hale getirilmesi gereklidir.²

² Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler, Raporu”, TÜSEV, Şubat 2014

2005 yılında Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve 2006 yılında çıkarılan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile sivil toplumun politika yapma sürecine katılımına dair yasal zemin oluşturulmuştur. Ancak anılan ilk yönetmelikle ilgili olarak sivil toplumla istişare düzeyinin artırılması faydalı olacaktır. Zira bazı yasa tekliflerinde sivil toplumun katkısı sınırlı kalmaktadır. Yukarıda değinilen ikinci yönetmelikle ilgili olarak ise izleme ve raporlama sistemlerinin kurulmasını sağlamak için planların uygulama süreçlerine sivil toplumun katılımının artırılması ve bu planların sivil toplum tarafından daha etkin izlenmesi gereklidir.

Yeni Vakıflar Kanunu 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunla, vakıfların kurulması ve faaliyetleri ile ilgili kısıtlamalar azaltılmak suretiyle cemaat vakıflarına ait taşınmazlar konusunda iyileştirmeye gidilmiştir. Böylece cemaat vakıflarına ilişkin mevzuat güncellenmiş ve bu alandaki sorunların çözülmesine yönelik bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni Vakıflar Kanunu cemaat vakıflarına mülkiyet haklarını kullanma, yurtdışında faaliyet gösterme, yurtdışından mali yardım kabul etme, amaç ve işlev değişikliği hakkından yararlanma ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün karar alma organı olan Vakıflar Meclisinde temsil edilme konularında önemli değişiklikler getirmektedir.

Yasal çerçevede gerçekleştirilen diğer bir iyileştirme, Vakıflar Kanununda Ağustos 2011'de yapılan değişikliktir. Bu değişiklikle birlikte gayrimüslim cemaat vakıflarının 1936 beyannamesinde yer alan gayrimenkullerinin iadesine imkan sağlanmak suretiyle kanunun kapsamı genişletilmiştir.

STK'ların vergi muafiyetine ilişkin düzenlemelerin kapsamının genişletilmesi ve bu konuda belirlenen üst sınırının yükseltilmesi faydalı olabilecektir. Bunun dışında, STK'ların fon kaynaklarına erişimlerinin basitleştirilmesi, kamu karar alma süreçlerine daha aktif katılımlarının sağlanması ve bunun sürdürülebilir hale getirilmesi gereklidir ve bunun için gerekli mekanizmalar tesis edilmelidir. Alternatif mali kaynaklara daha kolay erişme olanağı tanınması için özellikle Yardım Toplama Kanununda ilave değişikliklerin yapılması beklenmektedir. Sonuç olarak, STK'ların ekonomik faaliyetlerine ilişkin yasal çerçeve ve mali kapasiteye dair mali düzenlemeler, STK'lara kamu yararı statüsü verilmesi ve vergi muafiyeti sağlanması gibi konularda ilave reformlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Ayrıca, kamu politikaları ve yasal düzenlemeler STK'larda istihdam yoluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak veya başka yollarla çalışmayı kolaylaştıracak elverişli bir ortam sağlayan özel hükümler içermemektedir.

Sivil toplum-kamu işbirliği alanında ise uygulama ve katılıma yönelik ilgili yasal ve operasyonel çerçeve güçlendirilerek sivil toplumun katılımına ilişkin bütüncül bir strateji hayata geçirilmelidir. Dolayısıyla, ilgili yasal çerçevede daha fazla reforma gidilmesi ve kamu kurumlarında bu alandaki insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sivil toplum katılımına ilişkin yöntemlerin anlaşılması ve hayata geçirilmesi için kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülmelidir. Son olarak, STK'ların yasal çerçeveye ve katılım yöntem ve biçimlerine dair kapasitelerinin desteklenmesi gereklidir.

Bununla birlikte Türkiye'de sivil toplumun alanı hızla genişlemektedir. 2000 yılında 74.000 olan dernek sayısı bugün itibariyle 108.000'i aşmıştır. Son yıllarda STK'ların teknolojiye erişiminde ciddi bir artış yaşanmıştır. Özel sektör-STK ilişkileri sınırlı düzeyde kalsa da bu alanda iyi uygulama örnekleri bulunmaktadır ve gelişime fazlasıyla açık bir alan olarak öne çıkmaktadır.

STK'lar kamu politikalarının izlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca STK'lar bilginin toplanması, yaygınlaştırılması ve karar alıcıları hedefleyen yeni fikirlerin ortaya atılmasında artan bir kapasiteye sahiptir.

Türkiye'deki STK'ların en önemli sorunlarından biri, sürdürülebilir mali kaynaklara erişim ve yasal çerçevenin uygulanmasıyla ilgilidir. STK'ların ana mali kaynakları arasında üyelik aidatları, bağışlar, satış ve hizmetlerden elde edilen gelirler, ulusal ve uluslararası donörlerin (bağışçıların) hibe programları kapsamında aldıkları hibeler ve kurumsal sosyal sorumluluk projeleri bağlamında özel sektörden gelen destekler yer almaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları İçin Teknik Destek Programı (TACSO) tarafından hazırlanan ihtiyaç analizi raporuna göre,³ STK'ların en önemli sorunlarından biri, yerel ve ulusal düzeyde gönüllük kültürünün ülke genelinde zayıf olmasıdır. Nitelikli personel yetersizliği STK'lar için diğer bir engeldir. Kurumsal açıdan STK'ların *stratejik planlama kapasiteleri zayıftır ve STK'ların çoğunluğu günlük olarak yönetilmektedir*. STK'ların çoğu, kurumlarının tabi olduğu mevzuat hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Ayrıca, iyi yönetim ilkelerinin tüm sivil toplumda teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. STK'ların kendi aralarındaki işbirliğine bakılacak olursa, STK'ların arasındaki işbirliği ve ağ kurma düzeyi artış göstermekle birlikte farklı alanlarda çalışan STK'lar arasındaki işbirliğinin düşük düzeylerde seyrettiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, sivil toplum uluslararası ağ kurma konusunda zayıftır.

IPA II sivil toplum sektörü programlamasına, ilgili tarafların da katılımıyla, 2013 yılından bu yana devam edilmektedir. Avrupa Birliği Bakanlığı, sivil toplum sektöründen sorumlu kuruluş

³ Türkiye İhtiyaç Analizi Raporu, TACSO, 2011

olarak ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla ve ilgili bakanlıklarla birlikte bu süreci yürütmüştür. Deneyimler, STK'ların faaliyetlerin planlanmasında, izlenmesinde ve raporlanmasındaki katkısının hayati önem taşıdığını göstermektedir. Ancak, STK'ların programlama sürecine katkıları hala arzu edilen düzeyde değildir. STK'larla işbirliğinin olmadığı bir sivil toplum sektörü bazı açılardan daima eksik kalacaktır.

Bu bakımdan, Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından yeni dönemde

- STK'ları programlama döngüsüne entegre etmek
- Kamu-STK işbirliğini güçlendirmek
- Yeni proje teklifleri geliştirmek/olgunlaştırmak
- STK'ların sivil toplum sektörü ve programlama süreci ile ilgili farkındalığını artırmak hedeflenmektedir.

2.2 Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) Kapsamında Sivil Toplum

IPA II Ülke Strateji Belgesinde Türkiye'nin üyelik yolunda desteklenmesi amacıyla 2014-2020 dönemine ait AB mali desteği için öncelikler belirlenmektedir. Belgede şu ifadelere yer verilmektedir: "Aktif bir sivil toplum; temel hak ve özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğünü ve toplumsal ve siyasal değişimin gerçekleştirilmesini ima eden etkili bir çoğulculuk sergiler." STK'lar temel hakların geliştirilmesinde de önemli bir rol oynamaktadırlar. AB, Türkiye'de sivil toplumun katılımcı ve dinamik bir demokrasi için giderek artan önemini dikkate alarak, sivil toplumun gelişimini ve sivil toplum diyalogunu desteklemeye devam etmektedir. Bu nedenle, Sivil Toplum, Ülke Strateji Belgesinde **Demokrasi ve Yönetişim Sektörü** altında bir alt sektör olarak kabul edilmektedir.

Sivil topluma desteğin amacı politika ve demokratik katılım süreçlerine daha aktif demokratik katılım yoluyla sivil toplumun gelişimini desteklemek, temel haklar ve diyalog kültürünü ilerletmek ve Türkiye ve Avrupa sivil toplumları arasında sivil toplum diyalogunu ve kültürler arası değişimi geliştirmek olduğu için, bu destek Katılım Öncesi Yardım Aracı 2014-2020'nin spesifik hedeflerine ulaşılmasına doğrudan (veya dolaylı biçimde) katkıda bulunmaktadır. Bu hedefler IPA II Tüzüğünde⁴ şu şekilde tanımlanmaktadır: (a) siyasi reformlar için destek, (b) ekonomik, sosyal ve ülke düzeyinde kalkınma, (c) Birlik müktesebatıyla uyuma destek vermek suretiyle faydalanıcı ülkenin AB üyeliğinden kaynaklanan (gelecekteki) yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetinin güçlendirilmesi, (d) bölgesel entegrasyonun ve ülke düzeyinde işbirliğinin güçlendirilmesi.

⁴ Katılım Öncesi Yardım Aracının (IPA II) Oluşturulmasına ilişkin 11 Mart 2011 tarihli ve 231/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü (AB)

2.3 Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kapsamında Sağlanacak Desteğin Hedefleri

Sivil toplum sektörüne mali desteğin genel hedefi demokratik yapıları ve süreçleri, temel hakları ve hukukun üstünlüğünü güçlendirmek, böylelikle AB entegrasyon sürecini desteklemektir.

Özel hedefler ise, özellikle temel haklar ve ayrıca Türkiye ile AB üye ülkelerinin sivil toplumları arasında diyalogun ve kültürlerarası değişimin geliştirilmesi üzerine yoğunlaşmak kaydıyla sivil toplumun ilgili bütün sektörlerde politika ve karar alma süreçlerine aktif biçimde katılacak dinamizme kavuşmasına katkıda bulunmaktır.

2.4 Sonuçlar, Faaliyetler ve Başarı Göstergeleri

Ülke Strateji Belgesinde kaydedildiği üzere, politika ve demokratik katılım süreçlerine daha aktif demokratik katılım yoluyla sivil toplumun gelişimini desteklemek, temel haklar ve diyalog kültürünü ilerletmek ve Türkiye ile Avrupa sivil toplumları arasında sivil toplum diyalogunu ve kültürler arası değişimi geliştirmek amacıyla Sivil Toplum Sektörü kapsamında sektör desteği sağlanacaktır.

Sivil toplum sektöründe beklenen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Elverişli ortamı iyileştirme yoluyla politika süreçlerinde sivil toplumla istişareye ve sivil toplumun bu süreçlere aktif katılımına imkan sağlanması;
- Başta hak temelli kuruluşlar olmak üzere sivil toplumun kapasitesinin, temsil kabiliyetinin ve ağ kurma düzeyinin artması;
- Türkiye ve AB arasında insanlar arasında değişimin daha üst düzeyde sürdürülmesi.

Ayrıca, Ülke Strateji Belgesinde aşağıda yer verilen sonuçları elde etmek amacıyla desteklenecek aksiyonlar da belirlenmektedir:

- **Aktif yurttaşlık için yasal çerçevenin iyileştirilmesi:** STK'ların kuruluşunu, çalışmalarını, finansmanını ve denetlenmesini kolaylaştıracak girişimler; bu girişimler, diğerleri dışında örgütlenme ve ifade özgürlüğü ilkelerinin yanı sıra orantılılık ilkesi doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Buna yönelik aksiyonlar sivil toplum için daha şeffaf ve hesap verebilir bir ortamın desteklenmesi, STK'lara finansman sağlama mekanizmalarının iyileştirilmesini (kolaylaştırılmış fon yaratma yolları dahil) ve STK'ların mali kapasitelerinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesini içermektedir.

- *Şeffaf mekanizmalar tesis ederek politika yapma ve yönetim konularında STK'larla istişare etmek suretiyle (yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde) **kamu sektörü ile STK'lar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi.***
- *Ağ kurma kapasitelerini güçlendirmek amacıyla aktif vatandaşlar /STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi ve kamuoyu tartışmalarına daha etkili biçimde katılmak ve kamu politikalarının şekillendirilmesine, uygulanmasına ve izlenmesine ve ayrıca özel sektörün izlenmesine katkıda bulunmak amacıyla **kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi.** Bu kapsamdaki aksiyonlar, geleneksel yardım fonlarından ve diğer özel yardım fonlardan yararlanamayan alanlar üzerine yoğunlaşacaktır. Destek alanları arasında temel hakların korunması ve geliştirilmesi, her türlü ayrımcılıkla mücadele (kadın hakları, çocuk hakları, ülkedeki engelli, savunmasız ve dezavantajlı grupların hakları), AB entegrasyonunun kilit alanları ve ayrıca Türk demokrasisinin kapsayıcı şekilde gelişmesine yönelik diğer ilgili alanlar yer almaktadır.*
- *Türk ve AB vatandaşları arasında **karşılıklı anlayışın geliştirilmesi** amacıyla vatandaşlar arasında diyalogi kurulması. Bu kapsamda yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde sosyal faaliyetlere katkıda bulunmak, STK'ların Sivil Toplum Diyaloğuna daha fazla sahip çıkmalarına yönelik deneyim paylaşımına destek olmak, AB ve Türkiye STK'ları arasında uzun vadeli ortaklıkların ve işbirliğinin kurulmasına destek olmak. Bu destekler kültür alanlarını ve kültürel mirasın korunmasını da içerecektir.*

Desteklenecek aksiyonlar göz önünde bulundurulduğunda, sektöre yönelik bütüncül bir yaklaşım sağlamak adına desteklenecek her aksiyonun bir **alt eylem** gibi kabul edilmesi düşünülmüştür. Bu nedenle, dört alt eylemden oluşan bir Sivil Toplum Sektörü Aksiyonu geliştirilmiştir:

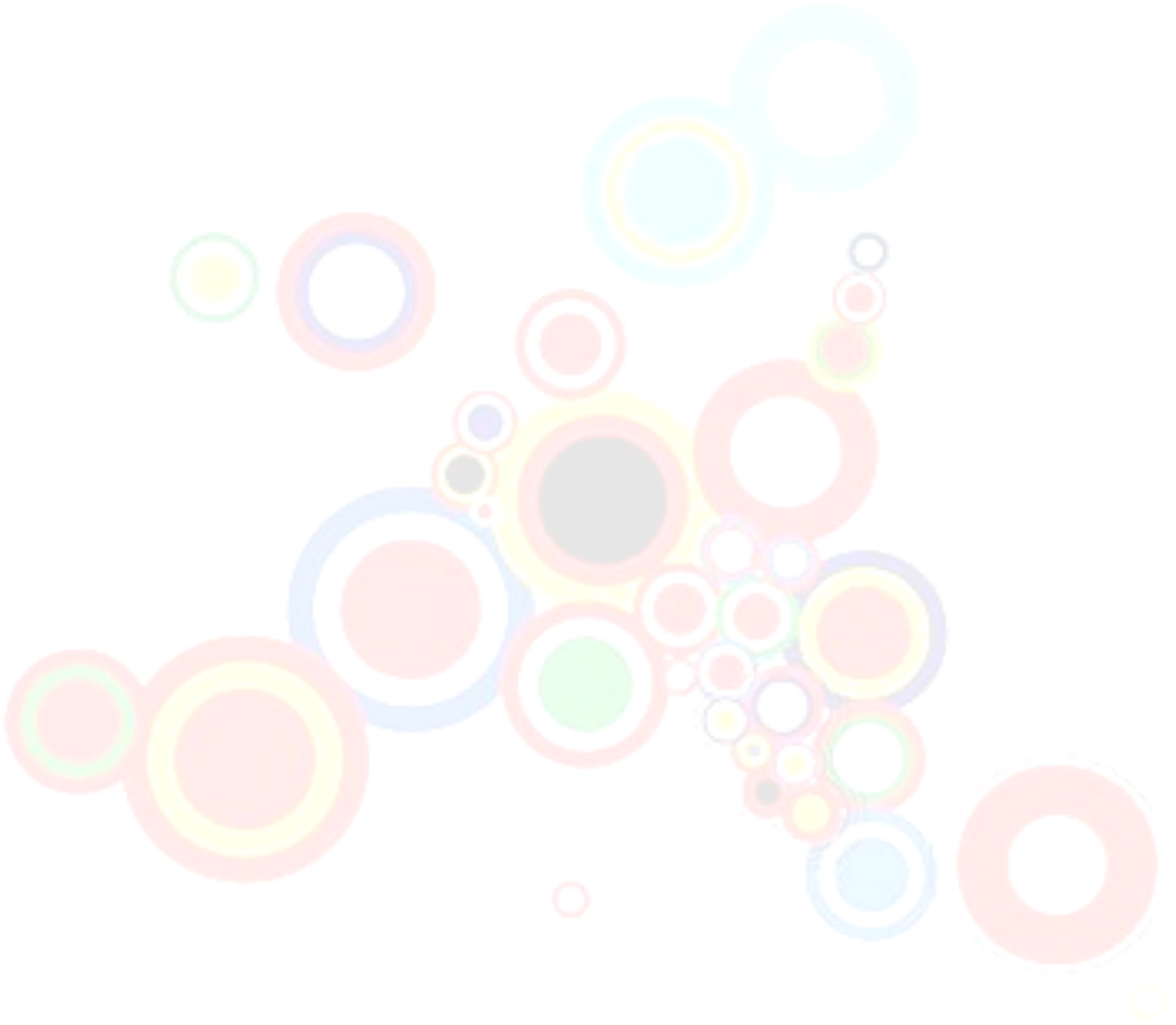
Alt eylem 1: Aktif vatandaşlık için yasal ortamın iyileştirilmesi

Alt eylem 2: Kamu-STK' işbirliğinin güçlendirilmesi

**SİVİL TOPLUM
AKSİYONU**

Alt eylem 3: STK'ların kapasitesinin ve STKlar arasındaki ağların güçlendirilmesi

Alt eylem 4: Türk ve AB vatandaşları arasında sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi

IPA II SİVİL TOPLUM SEKTÖRÜ KAPSAMINDA 2014-2015 PROGRAMLAMA DÖNEMİNDE YER ALAN PROJELER

2014 PROJELERİ		
Proje Adı	Faydalanıcı Kuruluş	Açıklama
Sivil Toplum Destek Programı I	Avrupa Birliği Bakanlığı	<p>Program şu bileşenlerden oluşmaktadır:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sivil Toplumun Geliştirilmesi ve Kamu-STK İşbirliğinin Güçlendirilmesi II2. Ağlar ve Platformlar Hibe Programı3. Yerel STK'lar Hibe Programı <p>Yerel STK'lar hibe programı ile yerelde örgütlenen STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.</p> <p>Ağlar ve Platformlar hibe programı ile ise STK'lar tarafından kurulacak konsorsiyumlar aracılığıyla yerel STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi, kamu-STK diyalogu ve yasal çerçevenin geliştirilmesi konularında yürütülecek projeler desteklenecektir.</p>
Kamu-Sivil Toplum İşbirliği için Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	<p>Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve sosyal içerme alanında çalışan kuruluşların karar alma, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine sivil toplum kuruluşlarının katılımının artırılması yoluyla kamu-STK diyalogunun güçlendirilmesi hedeflenmektedir.</p>
AB-Türkiye Kültürlerarası Diyalog	Yunus Emre Enstitüsü	<p>AB üye ülkelerindeki kültür enstitülerine yönelik olarak bir hibe programı yürütülecektir. Proje kapsamında kalıcı kültür köprülerinin kurulması hedeflenmektedir.</p>
AB-Türkiye Anadolu Arkeolojisi ve Kültürel Miras Enstitüsü	Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	<p>Proje kapsamında Gaziantep'te Türkiye'nin ilk ulusal arkeoloji enstitüsü kurulacaktır. Antik Anadolu uygarlıklarının arkeolojik ve kültürel varlıklarına kolay erişimin sağlanması yoluyla, AB ve Türkiye arasındaki ortak değerlerin ve kültürel mirasın korunması ve tanıtımına katkı sağlanması hedeflenmektedir.</p>

2015 PROJELERİ

Proje Adı	Faydalanıcı Kuruluş	Açıklama
Sivil Toplum Diyalogu V	Avrupa Birliği Bakanlięı	Avrupa Birliği Bakanlięi tarafından yurütölen sivil toplum diyalogu projelerinin devamı niteliğindedir. Sivil Toplum Diyalogu projesi kapsamında geliştirilen yeni yaklaşımla, ölkemizin AB sürecinin ilgilendiren hemen tüm alanlarda diyalog eksenli projelerin geliştirilmesi mümkün olacaktır.
Sivil Toplum Destek Programı II	Avrupa Birliği Bakanlięı	STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik olarak yurütölecek bir hibe programıdır. STK'ların yönetim ve stratejik planlama kapasitelerinin güçlendirilmesi, STK'ların yurüttüğü çalışmaların etkinliğinin ve görünürlüğünün artırılması, savunuculuk yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
AB-Türkiye İş Dünyası Diyalogu	TOBB-EUROCHAMBERS	TOBB tarafından yurütölen AB ve Türkiye odaları arasındaki ortaklıkların güçlendirilmesinin hedefleyen projelerin devamı niteliğindedir. AB ve Türkiye iş dünyası arasındaki işbirliği olanaklarının güçlendirilmesi, AB ve Türkiye iş dünyası entegrasyonunun getireceği fırsatların tanıtılması hedeflenmektedir. Program kapsamında AB ve Türkiye'den odaların faydalanabileceği bir hibe programı da yurütölecektir.
Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve kamu-STK diyalogunun geliştirilmesine yönelik faaliyetler içermektedir.
Yasal Çerçevenin İyileştirilmesi ve Dernekler Dairesi Başkanlığının Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Dernekler Dairesi Başkanlığı	STK'lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ile Dernekler Dairesi Başkanlığının kurumsal kapasitesini geliştirmeye yönelik faaliyetler yurütölecektir.
Yerel STK'lar İçin Stratejik Kapasite Geliştirme Programı	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi	Özellikle AB hibe programlarına kapasiteleri nedeniyle erişimi sınırlı olan yerel STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Eğitimler, eşleştirme, ortaklık kurma ve savunuculuk gibi konularda yurütölecek kapasite geliştirme faaliyetlerinin yanı sıra kapasite geliştirme ve savunuculuk alanında doğrudan destekler de sağlanacaktır.

**2002-2015 YILLARI ARASINDA AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TARAFINDAN
UYGULANAN PROJELER**

AB TARAFINDAN FİNANSE EDİLEN PROJELER		
Program/Proje	Bütçe (€)	Hedef Gruplar
Sivil Toplum Diyalogu: Avrupa-Bilgi Köprüleri Programı	2.260.000	STK'lar
STK'lar ile Kamu Sektörü Arasında İşbirliğinin Geliştirilmesi	2.000.000	STK'lar
Sivil Toplumun Geliştirilmesi İçin Örgütlenme Özgürlüğünün Güçlendirilmesi	2.000.000	STK'lar
Türkiye'de Kültürel Hakların Geliştirilmesi	2.500.000	STK'lar
Katılım Öncesi Süreçte Sivil Toplumun Güçlendirilmesi: STK Aracı	10.500.000	STK'lar
AB ile Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Desteklenmesi (STD) (Belediyeler, üniversiteler, meslek örgütleri ve gençlik girişimleri)	21.500.000	STK'lar
AB ile Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Desteklenmesi - II (Kültür & Sanat, Tarım ve Balıkçılık ve Mikro hibe)	6.228.054	Dernekler ve Vakıflar
Sivil Toplum Diyalogu III (Siyasi Kriterler ve Medya)	9.630.000	Dernekler ve Vakıflar
Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi	6.628.500	STK'lar
AB ve Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogu-IV	10.600.000	Dernekler ve Vakıflar
DİĞER KURULUŞLARCA FİNANSE EDİLEN		
AB Yolunda Türk Yerel Medyası		Yerel Medya
AB Yolunda Türk Yerel Medyası II		Yerel Medya
Avukatlar için Yargı ve Temel Haklar		Barolar ve Avukatlar
AB Yolunda Genç İşadamları		Genç İşadamları

TÜRKİYE'DE STK'LARA YÖNELİK UYGULANAN AB FİNANSMANLI PROJELER/ PROGRAMLAR

PROGRAM/PROJE	AB DESTEĞİ
Sivil Toplum Diyalogu: Avrupa-Bilgi Köprüleri Programı	2.260.000
STK'lar ile Kamu Sektörü Arasında İşbirliğinin Geliştirilmesi	2.000.000
Sivil Toplumun Geliştirilmesi İçin Örgütlenme Özgürlüğünün Güçlendirilmesi	2.000.000
Türkiye'de Kültürel Hakların Geliştirilmesi	2.500.000
Katılım Öncesi Süreçte Sivil Toplumun Güçlendirilmesi: STK Aracı	10.500.000
AB ile Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Desteklenmesi (STD)	21.500.000
Sivil Toplum Diyalogu - AB-Türk Odaları Forumu	4.750.000
Sivil Toplum Diyalogu: Ortak Çalışma Kültürü Aracılığıyla Avrupa Birliği ve Türkiye'den İşçilerin Bir Araya Getirilmesi	3.500.000
Sivil Toplum Gelişiminin ve Diyalogunun Desteklenmesi	4.000.000
AB ile Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Desteklenmesi - II	6.228.054
AB-Türkiye Sivil Toplum Diyalogu-Kültür Köprüleri	6.600.000
Jean Monnet Burs Programının Devamı	6.838.830
Parlamentolar Arası Değişim ve Diyalog	2.250.000
AB - Türkiye Kültürlerarası Diyalog	4.070.000
İSTANBUL 2010 - Avrupa Kültür Başkenti (AKB) Hibe Programı Aracı	1.590.000
Aktif Katılım için Sivil Toplumun Geliştirilmesi	3.040.000
Sivil Toplum Diyalogu - AB-Türk Odaları Forumu II	4.500.000

PROGRAM/PROJE	AB DESTEĞİ
Jean Monnet Burs Programının Devamı	6.180.000
Sivil Toplum Diyalogu III	9.630.000
Ortak Kültürel Miras: Koruma ve Türkiye ile AB arasında Diyalog (Aşama I)	2.700.000
Öğrenciler AB'yi Öğreniyor - Ortak Değerler, Temel Haklar ve Politikalar	3.210.000
Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi	6.628.500
Türkiye ve Avrupa Birliğindeki İşçi Sendikaları Arasında Genç İşçiler Odaklı Diyalog	1.600.000
AB ve Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogu-IV	10.600.000
Jean Monnet Burs Programı	14.758.423
Ortak Kültürel Miras: Koruma ve Türkiye ile AB arasında Diyalog (Aşama II)	5.420.010
Jean Monnet Burs Programı	8.840.000

Avrupa-Bilgi Köprüleri Programı, “sivil toplum diyalogu” perspektifinde resmi olarak gerçekleştirilen ilk program olarak kabul edilebilir. Bu projenin amacı, asıl olarak “müktesebatin” benimsenmesi ve uygulanması üzerine yoğunlaşmak kaydıyla Türk ve Avrupa kurumları arasındaki işbirliğini artırmaktır.

STK'lar ile Kamu Sektörü Arasındaki İşbirliğinin Geliştirilmesi - SKIP Projesi (2003) ve Örgütlenme Özgürlüğünün Güçlendirilmesi Projesi (2004), STK'ların kamu mercileriyle daha iyi çalışmalarına ve etkileşim kurmalarına yönelik koşulların hazırlanması üzerine yoğunlaşmıştır.

Katılım Öncesi Süreçte Sivil Toplumun Güçlendirilmesi, katılım öncesi süreçte Türkiye'de sivil toplumu güçlendirerek, siyasal reformların ve AB'ye uyum çabalarının genişlemesine ve kalıcı hale getirilmesine katkıda bulunmayı amaçlayan STK Aracı (2005) üç bileşenden oluşmaktaydı.

Sivil Toplum Gelişiminin ve Diyalogunun Desteklenmesi Projesi (2006), yerel STK'ların karar alma süreçlerine katılımlarını artırmak ve yerel STK'larımız ile AB STK'ları arasında iletişim ve işbirliğini teşvik etmek amacıyla bu STK'lara kapasite geliştirme hizmetleri vermek üzere uygulanmıştır.

Kültür ve sanat alanında uygulanan projeler şunlar idi: **Türkiye’de Kültürel Hakların Geliştirilmesi** (2004), **Kültür Köprüleri** (2007), **AB-Türkiye Kültürlerarası Diyalog** (2008) ve **İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti** (2008).

Parlamentolar Arası Değişim ve Diyalog Projesinin (2008) amacı, AB üyesi ülkelerin parlamenterleri ile ülkemiz parlamenterlerinin ve parlamentolarda temsil edilen siyasi partiler arasındaki diyalogun geliştirilerek Türkiye Büyük Millet Meclisinin AB üyelik müzakerelerindeki rolünü maksimum seviyeye çıkarmaktı.

Aktif Katılım için Sivil Toplumun Geliştirilmesi Projesinin (2008) amacı, sivil toplumun yerel ve ulusal düzeyde karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmek ve devlet, STK’lar ve özel sektör arasında diyalogu artırmak amacıyla hedef grupta yer alan STK’ların kurumsal kapasitesini güçlendirmek idi.

AB-Türkiye Odalar Forumu (2006 ve 2009), Türk ve AB topluluğunun katılımı ile ilgili diyalogu geliştirebilmesi adına çok önemli bir araç idi.

Jean Monnet Burs Programı (2006, 2007 ve 2009) lisansüstü burs finansmanı sağlamakta ve genç Türk mezunların, kamu görevlilerinin ve özel sektör çalışanlarının Avrupa entegrasyonu alanında uzmanlıklarını ilerletmeyi ve Türk ve AB vatandaşları arasındaki bağları kuvvetlendirmeyi amaçlamaktadır.

Ortak Kültür Mirası: Türkiye ve AB arasında Koruma ve Diyalog Projesinin (Aşama I ve II) (2011 ve 2012) amacı, Türkiye ve AB arasında yakın işbirliği ve sivil toplum ortaklığı vasıtasıyla Türkiye’deki kültürel miras için sürdürülebilir bir yönetim planı hazırlamaktı.

Öğrenciler AB’yi Öğreniyor - Ortak Değerler, Temel Haklar ve Politikalar Projesinin (2011) amacı, ilköğretim ve lise öğrencilerini etkili eğitim önlemleri aracılığıyla AB değerleri, temel haklar ve politikalar konusunda bilgilendirmektir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesinin (2011) amacı, sivil toplum örgütü kurma, çalıştırma ve finanse etme konusunda daha iyi bir yasal çerçeve sağlanması ve yerel sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra müesses STK’ların ve ağların sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesi gibi yollarla sivil toplum ortamını ve sivil toplumun kurumsal kapasitesini iyileştirmek, aktif vatandaşlığı güçlendirmek ve her düzeyde politika süreçlerine sivil katılımı daha etkili hale getirmektir.

Sivil Toplum Diyalogu: Ortak çalışma kültürü aracılığıyla Avrupa Birliği ve Türkiye’den İşçilerin Bir Araya Getirilmesi Projesinin (2006) amacı, AB ve Türkiye’deki işçiler arasında sürdürülebilir diyalog yaratmak ve bu diyalogu artırmak idi.

Türkiye ve Avrupa Birliğindeki İşçi Sendikaları Arasında Genç İşçiler Odaklı Diyalog Projesinin (2011) amacı, Türkiye ve AB’de çalışma konularında farkındalığı, diyalogu, iletişimi artırmak ve genç işçilerin çıkarlarını korumak için sendika ve konfederasyonlarda gençlik yapıları kurmak ve bu yapıları güçlendirmektir.

2006 Katılım Öncesi Programında yer alan **AB ile Türkiye arasında Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesinin** birincisi kentler ve belediyeler, meslek örgütleri, üniversiteler ve gençlik konularında dört hibe programından oluşuyordu. Birinci projenin devamı niteliğinde olup 2007 programı kapsamında finanse edilen **AB ile Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi II Projesinde** “tarım ve balıkçılık” ile “kültür ve sanat” alanlarında hibe projeleri uygulanmıştır. Projenin üçüncü ayağı olan ve 2010 programı kapsamında finanse edilen **AB ile Türkiye arasında Sivil Toplum Diyalogu III**’ün amacı, (siyasi kültür, ifade özgürlüğü, kültürler ve dinler arası diyalog, ayrımcılıkla mücadele, insan hakları alanında farkındalık yaratma, mültecilerin/sığınmacıların ve göçmenlerin insan hakları dahil) “siyasi kriterler” ve “medya” konularında Türk ve AB sivil toplumları arasında diyalogun geliştirilmesi idi.

AB ile Türkiye arasında Sivil Toplum Diyalogu IV ise 2011 programı kapsamında finanse edilmektedir. Halen yürütölmekte olan projenin temel hedefi, potansiyel faydalanıcıların (STK’lar, üniversiteler, meslek örgütleri, yerel idareler vb.) Avrupa Birliğinin politika ve uygulamalarına ilişkin bilgi ve anlayış düzeylerini artırmak ve bütün sivil toplum aktörleri arasında Çevre, Enerji, Tüketicinin ve Sağlığın Korunması, Adalet, Özgürlük ve Güvenlik, İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi, Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu, İşletme ve Sanayi Politikası, Tarım ve Balıkçılık ile Eğitim başlıklarından oluşan toplam 9 politika alanında bağlantıların güçlendirilmesi ve karşılıklı deneyim paylaşımı yoluyla katılım için hazırlanmalarını sağlamaktır.